

Det er ingen nordmann som i sterkere grad enn lørenskogingen Aslam Ahsan har vært innvandrernes representant gjennom den siste generasjonen. For mange av oss er han nærmest blitt personifiseringen av den nye innvandringsbølgen etter krigen. Selv er han imidlertid rask til å presisere at det er pakistansk innvandrer han er, og at innvandrerne ikke er en enhetlig hop, men representerer et stort og rikt mangfold.

Aslam Ahsan er født i 1942 i Punjab i Pakistan, men har bodd i Norge i mer enn 30 år. I over 20 av dem har han vært en profilert deltaker i samfunnsdebatten både på nasjonalt og lokalt plan. For noen år siden forsøkte han å få norsk-pakistanere med på å skrive lokalhistorie om seg selv, sin bakgrunn og sitt nye hjem. Han utarbeidet en spørreliste, som kan minne om tilsvarende lister som brukes av andre norske lokalhistorikere. Det gikk ikke så bra. Hva var årsaken?

Den grenseløse lokalhistorien

Lokalhistorie er internasjonal og allmennmenneskelig. Den krysser grenser. Den er grunnleggende. Folk interesserer seg for sine røtter og for sitt hjemsted

Øst er øst og vest er vest ... men kan lokalhistorien

LOKALHISTORISK MAGASIN INTERVJUER ASLAM AHSAN.

enten de bor på Hamar eller i Calcutta, kommer fra Hadeland eller Calabria.

Dette har vi hørt både mange ganger og på mange måter. Lokalhistorikerne bør være klar over «hvor internasjonal deres vitenskap i virkeligheten er», uttalte professor Edvard Bull i 1972, «den såkalte 'rikshistorie' er jo i virkeligheten langt mer provinsiell. Det er meget vanskelig å få utlendinger til å interessere seg for forhandlingene på Eidsvoll i 1814 eller for statsminister Konows avgang i 1912. Men en undersøkelse av hvordan dognadsinstitusjonen fungerte i en norsk grend, vil ha umiddelbar interesse for eksempel i Øst-Afrika.»

En annen lokalhistoriker, professor Kåre Lunden, skrev i 1994 at «dersom eit menneske er i det heile teke, dersom det har ein identitet som skil det frå an-

dre, så er det 'hjemmefra', geografisk, språkleg, allment kulturelt. Rett nok kan det vel ha to – eller fleire – heimar, i Pakistan og i Noreg, i Sunnfjord og Oslo. Men i så fall kjem dette til syne i at det kjenner seg knytt til og er interessert i begge. Lokalhistoria er uttrykket, innanfor historiegranskinga og historie-skrivinga, for at mennesket både er og bør være hjemmefra.»

En spørreliste til besvær

Å ha to hjem eller tilhørighet i to kulturer og to samfunn, kan høres ut som en stor ressurs. Tenk bare på mange norskamerikanere, som stolt forener sitt norske opphav med sin amerikanske identitet. Røttene blir en ressurs i møte med et nytt samfunn. Og fortellingene om det norske veves sammen med det amerikanske på

vest er vest være en møteplass?

FOTOGRAF: ANDRÉ CLEMETSEN.

en tilsynelatende harmonisk måte. Slik kan lokalhistorie, forstått som historien om to hjem og båndene mellom dem, fremme integrasjon. Men hva skjer hvis vi setter inn Pakistan og Norge i dette bildet i stedet for Norge og USA? Da får vi en mer aktuell problemstilling, men også en langt mer problematisk situasjon – kan Aslam Ahsan fortelle:

«For noen år siden forsøkte jeg å lage et spørreskjema for pakistanske innvandrere av min egen generasjon. Skjemaet inneholdt for eksempel spørsmål om hvor du kom fra i Pakistan, hva landsbyen het, hvem din far og farfar var osv. Videre var det spørsmål om avreisen til Norge, hvorfor du reiste, når og hvordan du kom til landet, hva du gjorde i Norge og andre sånne spørsmål.» Aslams målsetting var å lage en slektshistorie eller

lokalhistorie, nærmest over samme lest som norske gards- og slektshistorier: «Jeg hadde lest om dette et sted, husker ikke hvor, og blitt inspirert av det.»

Men slik skulle det ikke gå: «Nærmest umiddelbart møtte jeg veggen», forteller Aslam. Riktignok var mange villige til å gi rent formelle opplysninger, som navnet på landsbyen en kom fra, kanskje også navnet på far og farfar. Så sa det imidlertid stopp. Spørrelista møtte massiv motstand i miljøet når det kom opplysninger som berørte sosial og økonomisk bakgrunn, motivene for flytting og hvilke krefter som hadde drevet fram migrasjonen. Hva var det som gikk galt?

Fattigdom og kastesystem

«Jeg tror at det først og fremst var to grunner til at det gikk galt. Den ene

dreide seg rett og slett om fattigdom. De aller fleste som kom hit fra Pakistan i 1960- og 70-åra er folk som har levd under meget, meget fattige kår. Jeg kjenner ikke ett eneste menneske som egentlig har hatt det romslig. Folk solgte dyra – oxen, bøffelen, kua, sauene eller eslene – og de solgte jorda, for å kunne komme seg hit. Selv er jeg høvdingsson fra et jungelsamfunn, jeg hadde det litt romsligere, alt er relativt. Men heller ikke jeg visste om vi hadde mat hjemme til to måltider. Mat på morgentimen var ingen garanti for mat på kvelden. Dette sitter dypt i meg fortsatt, i kropp og sjel. Jeg spiser bare to ganger om dag. Om morgenen spiser jeg slik jeg gjorde i barndommen, det vil si mye. Det er mange som spør: Hvorfor spiser du så mye? Og jeg svarer: Jeg vet ikke, jeg bare må gjøre det. Det sitter i meg. Jeg er ikke stolt over det. Og jeg har heller ikke møtt noen annen pakistaner som er stolt over denne fattigdommen.»

«Jeg skjønner at fattigdom kan representere skam, men på den annen side er vel ikke denne situasjonen veldig forskjellig fra den mange norskamerikanere befant seg i på 1800-tallet? Også

de emigrerte på grunn av fattigdom, det har imidlertid ikke hindret dem fra å fortelle sin historie eller organisere seg i historielag. Men du nevnte at det var en annen grunn?»

«Ja, det er en annen grunn, som stikker enda dypere, nemlig kastesystemet.» Tidligere var Pakistan en integrert del av den indiske kulturen, og som en del av denne kulturen har landet hatt et fullt utbygd kastesystem, kan Aslam Ahsan, fortelle. Ordet kaste er blitt misbrukt og misforstått, og det er blitt brukt til å betegne forskjellige ting. Mest grunnleggende er ordet brukt til å betegne de fire samfunnsklassene som er forbundet med hinduistisk mytologi, presteklassen, krigerklassen, handelsklassen og tjenerklassen. I denne betydningen er kaste ensbetydende med systematisk diskriminering:

«Kastesystemet nedgraderer mennesker. Mange pakistanere i Norge har lavkastebakgrunn. De kommer for eksempel fra håndverkerfamilier. Dermed vil de aldri snakke om hvem de er. En snekker vil neppe erkjenne at jeg er snekker. En sønn av en snekker, en barberer, en kurv-maker eller skomaker er ikke stolt over å forklare sin bakgrunn for sine barn. Dette er faktisk et kjempestort problem. For disse holdningene lever selvsagt videre selv om vi har flyttet til Norge. Og selv om du skulle avansere til å bli høyesterettsdommer eller overlege, så kan du aldri være ærlig overfor din fortid – hvis du er sønn av en barberer. Kasten bærer du med deg til graven...»

Flytting er flukt, men også ny begynnelse

Et annet problem i forhold til et lokalhistorisk dokumentasjonsprosjekt ligger i forlengelsen av dette, argumenterer Aslam: «En historie skal være sannhet. Den skal ikke være oppdiktet. Men kastesystemet skaper grunnlag for flukt, fortielse og løgn.» Flytting, og særlig flytting til storbyene, har lenge vært en utbredt strategi for å slippe unna lavkastestatus: «Flytting innebærer anonymisering. I byen kan du velge den kasten du ønsker», sier han med et smil, «ingen kjenner deg der likevel, slik de gjør i landsbyen.» Men – innrømmer han straks – så enkelt

er det ikke når det kommer til stykket: «Om jeg har foran meg en liste på 500 navn, kan jeg nokså enkelt plukke ut de som er av lavkaste – kanskje med noen få tekniske data i tillegg. Og det samme kan jeg hvis jeg sitter i en forsamling, bare ved å se på ansiktene, studere hodeformen, holdningen og kroppsspråket. Folk med lavkastebakgrunn har lite sikkerhet i kroppen. Et langt livs nedvurdering har gjort dem slik.»

Den sympatiske forestillingen om ett hjem i Norge og ett i Pakistan, som vi innledet med, er det dessverre vanskelig å finne konkrete belegg for. Den er marginal – i alle fall blant første generasjons innvandrere, hevder Aslam Ahsan. Og ifølge ham er det forholdet til de pakistanske røttene som er mest problematisk. Den norske historien er det enklere å få folk til å berette om: «Mange vil gjerne fortelle den norske historien, historien om hvor mange palasser jeg har, hvor mange biler jeg har, hvor godt jeg har gjort det siden jeg kom til Norge. Det er en stor kontrast mellom lukketheten i fortiden i Pakistan og den tilsynelatende åpenheten i forhold til tiden i Norge.» Det er flere førstegenerasjons innvandrere fra Pakistan som føler seg mye mer hjemme i Norge enn i Pakistan, og disse er langt flere enn de som har utviklet en harmonisk dobbel identitet. Men enda flere, konstaterer Aslam Ahsan, har ikke hjemfølelse i noen av samfunnene.

«For noen år siden satt for eksempel en mann her hos meg. Han hadde nettopp vært i Pakistan, i sin egen landsby og kom skuffet tilbake. Alle spurte: Hvem er denne mannen? Ingen forbandt noe med ham. Den samme mannen vet heller ikke hva slags samfunn han lever i her i Norge. Han er ikke hjemme i Norge. Og det er dessverre mange som ham. Da de kom på 60- og 70-tallet hadde de arbeid. De var veldig arbeidssomme folk som kunne ha både to og tre jobber. I dag er det annerledes. De har ikke arbeid. Hele verden er blitt Grønland. Mange vet ikke veien til Majorstua en gang. Tragisk nok er det barna dette ofte går hardest utover. De mister kontakten med sin bakgrunn, sine røtter. Mangelen på kontakt med sine og eller foreldrenes røtter kan være et stort og svart hull i deres identitet.»

Selv om erfaringene med spørrelista var negative og selv om ambisjonene om å utgi en bred norsk-pakistansk lokalhistorie måtte legges på hylla, har ikke Aslam Ahsan helt oppgitt sin idé. For tida arbeider han med et selvbiografisk bokprosjekt, der fortellingen om røttene og oppveksten i Pakistan vil utgjøre den sentrale delen av framstillingen. Boka vil sannsynligvis komme ut på Pax forlag denne høsten.

Studentstipend til lokalhistorisk forskning

NLI etablerte i 2004 en studentstipendordning for lokalhistorisk forskning. Stipendiet er på 15 000 kroner og kan tildeles studenter som arbeider med mastergradsoppgave eller tilsvarende innen historie, kultur- eller samfunnsfag.

Stipendiet har som mål å øke interessen for lokalhistorien som fagfelt og stimulere til mer lokalhistorisk forskning. Søknadskriteriene presiserer at den lokalhistoriske relevansen kan være av forskjellig art og gjelde både historioграфiske, metodisk-teoretiske og empiriske aspekter ved prosjektet. Arbeidet må dessuten være nyskapende innen ett eller flere av disse områdene. Søkeren må lage en prosjektskisse og for øvrig dokumentere faglig dyktighet, eventuelt gjennom tidligere arbeider, karakterer eller uttalelser fra veiledere osv.

Ved avsluttet eksamen må stipendiaten skrive en artikkel som oppsummerer oppgaven. Denne artikkelen kan vurderes for et egnet vitenskapelig tidsskrift (fortrinnsvis *Heimen*) eller utgis som egen publikasjon fra NLI og/eller på NLI's nettsted. Hvis det vitenskapelige arbeidet holder et høyt nok nivå, kan NLI også vurdere å utgi det. Etter spesiell søknad kan instituttet tilby stipendiaten arbeidsplass, med PC og fri adgang til vårt bibliotek. Vi kan også bidra med kommentarer og råd til manus.

Søknadsfristen er 15. oktober 2006. Nærmere opplysninger om stipendiet og søknadskriteriene kan fås på NLI's nettsted: <http://www.lokalhistorie.no/aktuelt/stipend.html>.